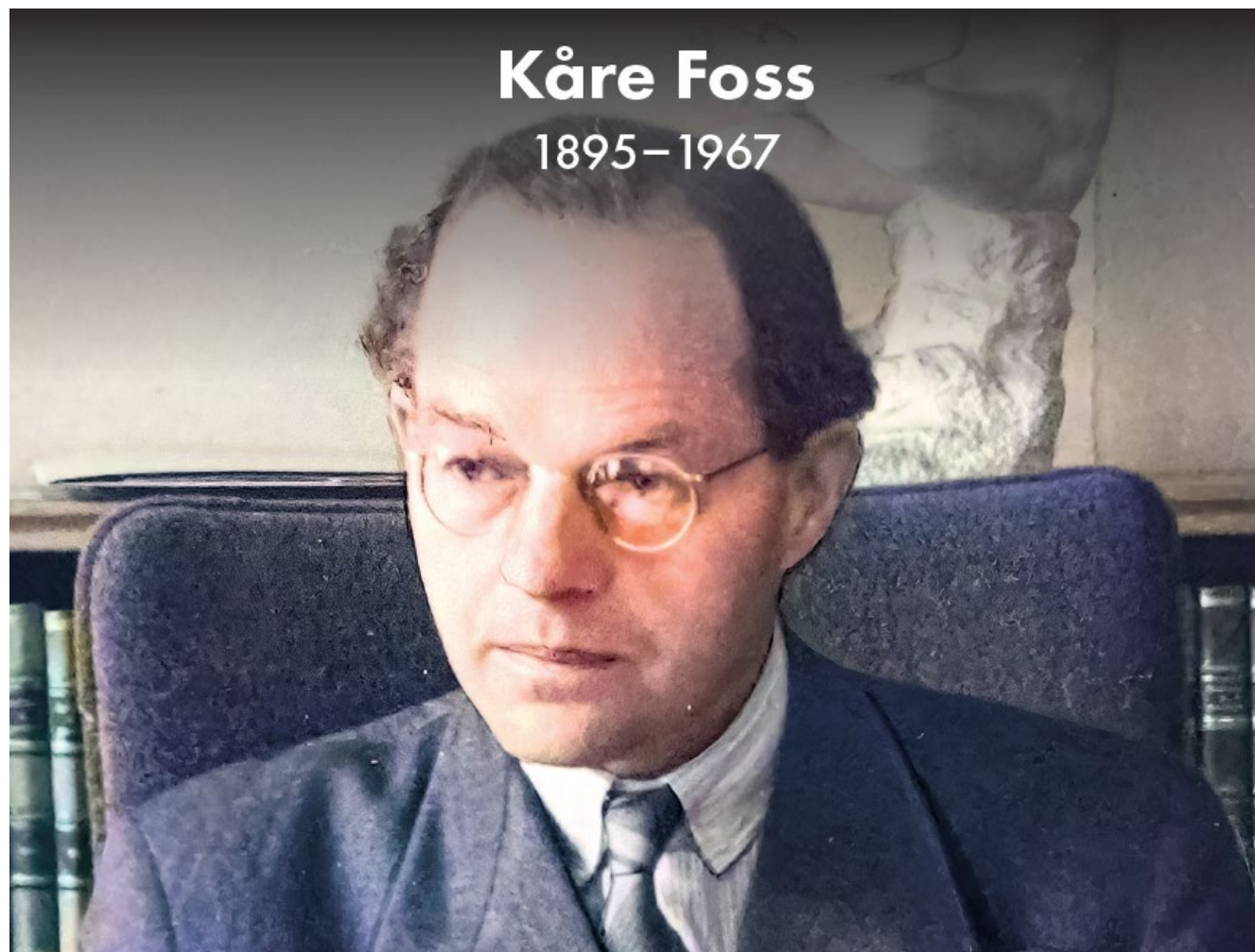

OHG-bunkeren: Det var her det skjedde

Kamp om demokratiet – under krigen og i dag

«Vi har lært at demokrati som andre kulturgoder er en skjør ting, det må stadig tilkjempes på nytt om en ikke vil miste det. Ytringsfrihet, religionsfriheten, frihet fra nød, frihet fra frykt, alle disse friheter som danner grunnlaget for demokrati, er alltid truet. Skrider ikke staten inn mot enhver krenking av frihetene, hører den snart opp å være rettsstat. Bare en (...) bevisst demokratisk og nasjonal oppdragelse av all ungdommen (...) kan sikre det norske demokratis framtid.»

–Kåre Foss, rektor på OHG 1937–1947.
Fra *Rettstaten og dens historie*, Oslo 1945

Demokratiet i krise i dag?

Vi trodde kanskje at demokratiet som styreform var bunnsolid i alle fall i Europa, men på få år har bildet blitt mer usikkert i flere land, f.eks. i Ungarn, Polen og Tyrkia. Hva er det vi ser? Vi ser innskrenkninger i domstolenes frihet og uavhengighet til fordel for makthaverne. Og tilsvarende: hindringer og overstyring av mediene som er kritiske til myndighetene, også gjennom fengsling og overvåkning av journalister. Likeledes ser vi en svekkelse av menneskerettighetene og undertrykkelse av minoritetsgrupper, eks. sterk homofobi og diskriminering av mennesker med annerledes legning.

Dag Skottene i *Sarpsborg Arbeiderblad* 25.september 2021

Demokrati eller diktatur – de viktigste forskjellene

	Demokrati	Diktatur
Folke-suverenitet	Folket deltar indirekte eller direkte i de politiske beslutningene	Politiske beslutninger blir tatt av en makt-elite som ikke representerer folket
Politisk likhet	Alle medlemmene av fellesskapet har de samme mulighetene til å delta i politikken	Retten til å delta i politikken gjelder bare for noen få
Menneske-rettighetene	Individuelle rettigheter og friheter beskyttes (f.eks. ytringsfrihet og religionsfrihet)	Menneskerettigheter undertrykkes. Ytringsfrihet og religionsfrihet begrenses
Respekt for mangfold	Ulike synspunkter får komme til orde, bl.a. gjennom konkurranse om den politiske makten, fri presse og organisasjonsfrihet	Synspunkter som strider mot myndighetenes interesser, stenges ute. Ingen konkurranse om den politiske makten. Ikke fri presse og ikke organisasjonsfrihet
Mindretallets rettigheter	Beskyttelse av mindretallets rettigheter	Ingen beskyttelse av mindretallets rettigheter
Politikkens grenser	«Politikkfrie soner»	Myndighetene kan gripe inn i alle sider ved menneskelivet
Rettsikkerhet og domstoler	Rettsstat og uavhengige domstoler	Ingen rettsstat eller uavhengige domstoler

Gruppearbeid

- A. Politisk undertrykkelse
- B. Ensretting og brudd på menneskerettighetene
- C. Totalitær stat- mot minoriteter
- D. Kampen om rettsstaten
- E. Motstand mot diktaturet
- F. Demokratiet i krise i dag?

GRUPPE A: POLITISK UNDERTRYKKELSE

	Demokrati	Diktatur
Folke-suverenitet	Folket deltar indirekte eller direkte i de politiske beslutningene	Politiske beslutninger blir tatt av en maktelite som ikke representerer folket
Politisk likhet	Alle medlemmene av fellesskapet har de samme mulighetene til å delta i politikken	Retten til å delta i politikken gjelder bare for noen få

SPØRSMÅL:

1. Hva gikk den politiske *nyordningen* som Josef Terboven innførte 25.september 1940 ut på?
2. Beskriv den *terrorpolitikken* som Terboven førte i Norge.

SPM	ROM	INNFØRING
1	2	Et nazistisk Norge (foran naziflagget), tidslinjen 1940: En nazistisk revolusjon
2	2	Tidslinjen 1943: Straff mot motstandsarbeid, Dødsdommer På skjermene: Terrorpolitikk

GRUPPE B: ENSRETNING OG BRUDD PÅ MENNESKERETTIGHETENE

	Demokrati	Diktatur
Menneskerettighetene	Individuelle rettigheter og friheter beskyttes (f.eks. ytringsfrihet og religionsfrihet)	Menneskerettigheter undertrykkes. Ytringsfrihet og religionsfrihet begrenses
Respekt for mangfold	Ulike synspunkter får komme til orde, bl.a. gjennom konkurranse om den politiske makten, fri presse og organisasjonsfrihet	Synspunkter som strider mot myndighetenes interesser, stenges ute. Ingen konkurranse om den politiske makten. Ikke fri presse og ikke organisasjonsfrihet

SPØRSMÅL:

1. Forklar hvordan nazistene sensurerte avisene, radiomediet og kulturlivet under krigen.
2. Hvordan brukte nazistene propaganda for å overbevise befolkningen om nasjonalsosialismens ideologi?
3. Velg en propagandaplakat og en tekst fra en nasjonalsosialistisk avis som eksempler på propaganda.

SPM	ROM	INNFØRING
1	5	Radioen under krigen, Pressen under krigen, revyene
2	2	På skjermene: Kultur og propaganda
3	5	Se lesestativer for propagandaplakater og for nasjonalsosialistiske aviser.

GRUPPE C: TOTALITÆR STAT – MOT MINORITETER

	Demokrati	Diktatur
Mindretallets rettigheter	Beskyttelse av mindretallets rettigheter	Ingen beskyttelse av mindretallets rettigheter
Politikkens grenser	«Politikkfrie soner»	Myndighetene kan gripe inn i alle sider ved menneskelivet

SPØRSMÅL:

1. Vis hvordan nazismen var en *antisemittisk* ideologi.
2. Forklar hvordan holocaust ble gjennomført i Norge.
3. Hvordan ville nazistene tvinge sin ideologi på skolen/lærerne, kirken og barna/foreldrene?

SPM	ROM	INNFØRING
1	3	Ideologisk samarbeid/Antisemitt – og feminist?
	5	Nasjonalsosialistiske aviser: <i>Fritt Folk</i> 010441: Dobbelttoppslaget "Jødene har gjort forholdsmessig mer vondt i <u>Norge...</u> "
2	2	Tidslinje 1942: Jødeaksjonen, på skjermene: Nedbrytning av rettsstaten/"Vi vil fjerne jødene fra Norge"
3	2	Tidslinje 1942: Kampen om barna: Kirken, Kampen om barna: Lærerne, Kampen om barna: Foreldrene, 1943: Arbeidstjenesten

GRUPPE D: KAMPEN OM RETTSSTATEN

Demokrati

Diktatur

**Rettsikkerhet
og domstoler**

Rettsstat og uavhengige domstoler

Ingen rettsstat eller uavhengige domstoler

SPØRSMÅL:

1. Vis hvordan Terboven systematisk brøt ned den norske rettsstaten.
2. Hvordan ville motstandsbevegelsen bygge rettstaten opp igjen når krigen var slutt?
3. I hvilken grad fulgte landssvikoppgjøret etter krigen rettsstatens prinsipper?

SPM	ROM	INNFØRING
1	2	På skjermene: Nedbryting av rettsstaten
2	5	Illegal avis: MOT KRIGEN SLUTT/Oppgjøret med <u>nasistene</u> /Rettsoppgjøret, HJEMMEFRONTEN OVERTAR/PROKLAMASJON
3	2	Tidslinje 1945: Landssvikoppgjøret
	6	Et rettferdig oppgjør, Et problematisk oppgjør?

GRUPPE E: MOTSTAND MOT DIKTATURET

SPØRSMÅL:

1. Gi eksempler på *sivil* og *militær* motstand mot okkupantene og deres medhjelpere.
2. Hvilke *verdier* kjempet motstanderne av nazistene for?

SPM	ROM	INNFØRING
1	4	Motstand på OHG under krigen, Paroler
	2	Tidslinjen 1941: Militære raid mot norskekysten, tidslinjen 1942: Kommunistisk motstand, Sabotasje, Likvidasjoner
2	5	Illegale aviser: 17.MAI 1943/Kronprinsens tale, HOLDNINGSKAMPEN I 1942/"Til vern om våre barn", spes. pkt. 2: HVA KAMPEN GJELDER

GRUPPE F: DEMOKRATIET I KRISE I DAG?

SPØRSMÅL:

1. Forklar hva eurabi-teorien går ut på. Forklar hvordan slike konspirasjonsteorier kan true demokratiet.
2. Hvordan kan ensretting av informasjon og sentralisering av makt true dagens demokrati?
3. Hva er de viktigste formene for "demokratisk selvforsvar"?

SPM	ROM	INNFØRING
1	7	Konspirasjonsteorier, relevante bilder på skjermen i rommet
2	7	Ensretting av informasjon, Sentralisering av makt
3	7	DEMOKRATISK SELVFORSVAR